

5. juli 2019
Sagsnr. 18/04868
JMJ-NH

AFGØRELSE FRA MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

**MILJØ- OG
FØDEVAREKLAGENÆVNET**
Toldboden 2
8800 Viborg

ÆNDRING af dispensation i sag om nedlæggelse af diger i Haderslev Kommune

Tlf. 72 40 56 00
CVR-nr. 37795526
EAN-nr. 5798000026070
mfkn@naevneneshus.dk
naevneneshus.dk

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter museumslovens¹ § 29 a, stk. 1, jf. § 29 j, stk. 2, jf. § 29 t, stk. 1.

Miljø- og Fødevareklagenævnet ændrer Haderslev Kommunes afgørelse af 27. november 2017 om dispensation til nedlæggelse af to diger (D01.129.411 og D00.094.720) på matr. nr. F1 til et afslag.

De indbetalte klagegebyrer tilbagebetales.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet² og gebyrbekendtgørelsens § 2.³ Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. museumslovens § 29 x.

Afgørelsen er truffet af formanden på nævnets vegne, jf. § 8 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

¹ Lovbekendtgørelse nr. 358 af 8. april 2014 af museumsloven med senere ændringer.

² Lov nr. 1715 af 27. december 2016 om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

³ Bekendtgørelse nr. 132 af 30. januar 2017 om gebyr for indbringelse af klager for Miljø- og Fødevareklagenævnet mv.

1. Klagen til Miljø- og Fødevareklagenævnet

Afgørelsen er den 5. december 2017 påklaget til Miljø- og Fødevareklagenævnet af Danmarks Naturfredningsforening, lokalafdeling Haderslev (klager 1) og den 14. december 2017 af Slots- og Kulturstyrelsen (klager 2).

Klagerne har navnlig anført, at

- Haderslev Kommunes begrundelse for dispensation er mangelfuld,
- digerne er biologisk, landskabeligt og kulturhistorisk værdifulde,
- der ikke er tale om et sådant særligt tilfælde, der kan begrunde en dispensation,
- det ikke er godtgjort, at digerne er direkte til hinder for projektets gennemførelse, og
- digernes beskyttelsesværdi ikke er belyst i tilstrækkeligt omfang.

Klagepunkterne er nærmere uddybet i afsnit 2.4.

2. Sagens oplysninger

2.1 Ejendommen/området

De omhandlede diger forløber parallelt langs med en grusbelagt indkørselsvej til ejendommen A3 (matr. nr. F1). Vejen fortsætter videre forbi ejendommen, hvor den har forbindelse til A1 i øst. Der er ikke andre beboelsesejendomme langs vejen.

Digerne er beplantede med buske og træer og er efter Haderslev Kommunes oplysninger relativt velbevarede med en højde på ca. 40 til 80 cm.

De øvrige beskyttede diger omkring Hejsager ligger spredt, og det sydligste af de to omhandlede diger udgør et af de længste bevarede diger i området.

2.2 Sagens forhistorie

Ejeren af ejendommen A3 samt ejeren af naboejendommen ansøgte den 2. april 2017 om tilladelse til at nedlægge ca. 400 m af den vestlige del af den kommunale grusbelagte stikvej, som leder fra A2 og ind til ejendommen. I stedet ønskede ejerne at anlægge en ny privat markvej samt en ny adgangsvej til boligen på ejendommen. De nye veje skulle anlægges vinkelret fra A2 og ind til matriklen. I den forbindelse skulle markerne på hver side af den gamle vej sammenlægges.

Museum Sønderjylland udtalte den 21. august 2017 i forbindelse med Haderslev Kommunes behandling af sagen, at landsbyen Hejsager er udskiftet mellem 1770 og 1789. Gården V1 (A3) er muligvis også udflyttet fra byen på dette tidspunkt, og den omhandlede kommunale vej er formentligt anlagt i forbindelse med denne udflytning. Vejen fremgår af historiske kort fra slutningen af 1800-tallet herunder Original 2-kortet fra 1873. På dette kort er den betegnet ”kommunevej”, og ifølge museet

var det på dette tidspunkt almindeligt at opføre diger på begge sider af vejen for at hindre kørsel på de tilstødende marker. Museet vurderede på denne baggrund, at digerne langs vejstrækningen har stor kulturhistorisk værdi, idet de indgår i fortællingen om jordreformerne samt udviklingen af Hejsager landsby.

Haderslev Kommune meddelte den 22. september 2017 afslag på dispensation til nedlæggelse af de omhandlede diger. På baggrund af udtalelsen fra Museum Sønderjylland og efter en besigtigelse af området vurderede kommunen, at digerne er både kulturhistorisk, landskabeligt og biologisk værdifulde. Derudover fandt kommunen ikke, at der var tale om et sådant særligt tilfælde, der kunne begrunde en dispensation, idet driftsmæssige eller økonomiske interesser ikke udgør en tilstrækkelig begrundelse.

Efterfølgende blev sagen den 2. oktober 2017 efter begæring fra et medlem af byrådet behandlet i Udvalget for Plan og Miljø, som besluttede at meddele dispensation til nedlæggelse af digerne mod, at ejeren skulle anlægge en offentlig sti parallelt med den nye indkørsel til ejendommen med forbindelse til en eksisterende sti. Tre medlemmer af udvalget stemte imod og begærede sagen afgjort i byrådet.

2.3 Den påklagede afgørelse

Sagen er behandlet på et byrådsmøde den 31. oktober 2017, hvorefter Haderslev Kommune den 27. november 2017 har meddelt dispensation til nedlæggelse af digerne.

Det fremgår af afgørelsen, at der kun i særlige tilfælde kan dispenseres fra forbuddet mod tilstandsændringer i sten- og jorddiger, og at der kun sjældent gøres egentlige undtagelser, i hvert fald for så vidt angår væsentlige indgreb som nedlæggelse.

Haderslev Kommune har vurderet, at der i den konkrete sag er tale om et sådant særligt tilfælde, der kan begrunde en dispensation. Kommunen har herved lagt vægt på, at der ved projektets gennemførelse skabes tilsvarende gode forhold for dyrelivet, samt at projektet vil bidrage til at understøtte udviklingen og styrke bosætningen i landdistriktet.

2.4 Klagens indhold

Klager 1 har anført, at Haderslev Kommunes afgørelse er mangelfuld, idet de særlige forhold, som ligger til grund for dispensationen, ikke fremgår klart. Det fremgår heller ikke, om afgørelsen af 27. november 2017 erstatter afgørelsen af 22. september 2017.

Klager 1 har anført, at digerne er bevaringsværdige på baggrund af deres kulturhistoriske fortællerværdi samt landskabelige og biologiske værdi og at dispensation i et sådant tilfælde kan medføre en uønsket præcedensvirkning i fremtidige lignende sager.

Klager 2 har anført, at der ikke foreligger sådanne særlige forhold, der kan begrunde en dispensation. En væsentlig jordbrugs- eller anden økonomisk interesse udgør ikke en tilstrækkelig begrundelse.

Klager 2 har vurderet, at projektet, hvorefter en kommunal vej nedlægges i forbindelse med sammenlægning af marker, ikke har en sådan samfundsmæssig interesse, at det kan begrunde en dispensation. Derudover vil projektet efter klager 2's vurdering ikke skabe tilsvarende gode forhold for dyrelivet.

Videre har klager 2 påpeget, at digerne ikke er direkte til hinder for projektets gennemførelse. Det fremgår af vejledning om beskyttede sten- og jorddiger⁴, at der alene kan meddeles dispensation til nedlæggelse af diger på baggrund af en væsentlig samfundsmæssig interesse, såfremt digerne er direkte til hinder for projektets gennemførelse. Dette er ikke tilfældet i den aktuelle sag, selv hvis det vurderes, at der foreligger en væsentlig samfundsmæssig interesse.

Klager 2 har endvidere anført, at digernes beskyttelsesværdi ikke er belyst i tilstrækkeligt omfang i Haderslev Kommunes afgørelse af 27. november 2017. Det fremgår derimod af kommunens afgørelse af 22. september 2017, at digerne er bevaringsværdige på alle tre parametre, hvorfor beskyttelsen af digerne skal opretholdes. Denne vurdering er udeladt i den aktuelle afgørelse.

Klager 2 har afslutningsvist bemærket, at der ikke er fremkommet nye oplysninger, ændrede retlige forhold eller påvist sagsbehandlingsfejl, som kan begrunde, at kommunen har genoptaget sagen.

2.5 Haderslev Kommunes bemærkninger til klagen

Haderslev Kommune har den 12. januar 2018 bemærket, at baggrunden for den politiske beslutning beroede på en besigtigelse, hvor et bredt flertal i byrådet fandt det fornuftigt at imødekomme ønsket om dispensation. Digerne fremstod ved besigtigelsen mere som jord, der er blevet skubbet til side ved etableringen af vejen end som egentlige diger. Det nye projekt vil yderligere medføre anlæggelse af en ny vej samt sikre offentlighedens adgang til en gammel vej. Kommunen har vurderet, at en dispensation ikke vil gøre Danmark kulturhistorisk fattigere, og at værdien af projektets gennemførelse er højere for såvel borgere som natur og dyreliv end værdien af digerne.

3. Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger og afgørelse

3.1 Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger

⁴ Kulturarvsstyrelsens Vejledning om beskyttede sten- og jorddiger, juni 2009, s. 39.

Efter museumslovens § 29 a, stk. 1, må der ikke foretages ændring i tilstanden af sten- og jorddiger eller lignende. Efter museumslovens § 29 j, stk. 2, kan kommunalbestyrelsen i særlige tilfælde gøre undtagelse fra bestemmelsen i museumslovens § 29 a, stk. 1.

Museumslovens § 29 a er en forbudsbestemmelse, hvis formål er at sikre sten- og jorddiger som kulturhistoriske spor og sikre de biologiske og landskabelige interesser, der knytter sig til digerne.

Bestemmelserne om beskyttelse af sten- og jorddiger er udmøntet i bekendtgørelse nr. 1190 af 26. september 2013 om beskyttede sten- og jorddiger og lignende (digebekendtgørelsen). Det fremgår af bekendtgørelsens § 1, stk. 1, nr. 4, at andre diger (end stendiger m.v.), der er angivet på kortbladet for det pågældende område i Geodatastyrelsens kortværk Danmark (1:25.000) i den seneste reviderede udgave forud for den 1. juli 1992, er omfattet af museumslovens § 29 a.

De aktuelle jorddiger er angivet på det nævnte kortværk. Digerne er således beskyttet efter museumslovens § 29 a. Det forhold, at Haderslev Kommune har anført, at digerne fremstår mere som jord, der er blevet skubbet til side end som egentlige diger, kan ikke føre til andet resultat.

Efter praksis skal et dige for at være beskyttelsesværdigt ikke nødvendigvis være såvel landskabeligt som kulturhistorisk eller biologisk værdifuldt. Det er i princippet tilstrækkeligt, at diget vurderes værdifuldt i én henseende. I nævnets praksis er der navnlig lagt stor vægt på digernes kulturhistoriske værdi som udtryk for ældre tiders ejendomsstruktur og udskiftningsmønster, m.v.

Miljø- og Fødevareklagenævnet lægger på baggrund af oplysningerne fra Museum Sønderjylland og Haderslev Kommune til grund, at digerne har høj kulturhistorisk værdi samt landskabelig og biologisk værdi. Nævnet bemærker særligt, at der er tale om vejdiger af betydelig alder.

Det fremgår af lovens forarbejder og fast praksis, at det ikke er tilstrækkeligt til at meddele dispensation, at der er påvist driftsmæssige eller økonomiske interesser i, at diget fjernes. Med formuleringen, at der kun i ”særlige tilfælde” kan dispenseres fra forbuddet mod tilstandsændringer, er det angivet, at der kun sjældent kan gøres egentlige undtagelser, i hvert fald for så vidt angår så væsentlige indgreb som nedlæggelse. Nævnets praksis for dispensation til nedlæggelse af diger i forbindelse med landbrugets drift er i overensstemmelse hermed yderst restriktiv.

Det fremgår af vejledningen om beskyttede sten- og jorddiger,⁵ at der kan stilles betingelser eller vilkår i forbindelse med en tilladelse. Vilkårene kan f.eks. handle om den måde, det ansøgte skal udføres på. Vilkårene skal ligge inden for rammerne af lovens formålsbestemmelser, dvs. at evt. forbehold eller forudsætninger handler om kulturhistoriske eller biologiske sammenhænge. Det betyder f.eks., at en dispensation til at fjerne et dige med en kulturhistorisk værdi ikke kan betinges af, at diget erstattes med en anden biotop (læhegn m.v.) med placering samme sted eller et andet sted. Hensigten med loven er bl.a. at beskytte den oprindelige digestruktur med dennes kulturhistoriske betydning og særegne egnstræk.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder ikke, at der i den konkrete sag er tale om et sådant særligt tilfælde, der kan begrunde en fravigelse fra den restriktive praksis på området. En lodsejers ønske om at etablere en ny adgangsvej til vedkommendes private ejendom udgør således efter nævnets opfattelse ikke et særligt tilfælde. Videre finder nævnet, at det ikke udgør et særligt tilfælde, at lodsejerne ønsker at sammenlægge markerne, som i dag er adskilt af den kommunale vej flankeret af de to diger. Nævnet har lagt vægt på, at digerne primært ønskes fjernet af driftsmæssige og økonomiske hensyn til lodsejerne selv. Nævnet har derudover lagt vægt på, at digerne er såvel kulturhistorisk som landskabeligt og biologisk værdifulde samt på den uønskede præcedensvirkning, som en dispensation vil kunne få for fremtidige lignende sager.

3.2 Gebyr

Som følge af afgørelsen tilbagebetales de indbetalte klagegebyrer, jf. gebyrbekendtgørelsens § 2, stk. 2, nr. 1.

3.3 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse

Miljø- og Fødevareklagenævnet ændrer Haderslev Kommunes afgørelse af 27. november 2017 om dispensation til nedlæggelse af to diger (D01.129.411 og D00.094.720) på matr. nr. F1 , til et afslag.

⁵ Kulturarvsstyrelsens Vejledning om beskyttede sten- og jorddiger, juni 2009, s. 40.